

Česká republika
NÁLEZ
Ústavního soudu

Jménem republiky

Ústavní soud rozhodl v plénu složeném z předsedy soudu Josefa Baxy a soudkyň a soudců Michala Bartoně (soudce zpravodaje), Lucie Dolanské Bányaiové, Milana Hulmáka, Veroniky Křest'ánové, Zdeňka Kühna, Tomáše Langáška, Jiřího Přibáně, Kateřiny Ronovské, Dity Řepkové, Martina Smolka, Jana Svatoně, Jana Wintra a Daniely Zemanové o návrhu **Krajského soudu v Brně** na zrušení § 86 odst. 1 věty třetí zákona č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích), ve znění zákona č. 33/2020 Sb., za účasti **Parlamentu**, jehož jménem jednájí Poslanecká sněmovna a Senát, jako účastníka řízení, a **veřejného ochránce práv**, jako vedlejšího účastníka řízení, takto:

Návrh se zamítá.

Odůvodnění:

I.

Vymezení věci a znění napadeného ustanovení

1. Ústavní soud se v nyní posuzované věci zabýval ústavností patnáctidenní lhůty, kterou má soud pro rozhodnutí o návrhu na jmenování znalce pro účely přezkumu zprávy o vztazích podle zákona č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích).
2. Krajský soud v Brně (dále jen „navrhovatel“) vede pod sp. zn. 62 Nc 6003/2025 řízení o návrhu A. Č. (dále jen „žalobkyně“) jako kvalifikovaného společníka společnosti F. spol. s r.o., na jmenování znalce pro přezkum zprávy o vztazích, kterou společnost vypracovala za účetní období od 1. 1. 2024 do 31. 12. 2024. Kvalifikovaný společník je společník, jehož vklady dosahují alespoň 10 % základního kapitálu nebo 10% podíl na hlasovacích právech.
3. Podle § 82 odst. 1 zákona o obchodních korporacích statutární orgán ovládané osoby vypracuje do 3 měsíců od skončení účetního období písemnou zprávu o vztazích mezi ovládající osobou a osobou ovládanou a mezi ovládanou osobou a osobami ovládanými stejnou ovládající osobou za uplynulé účetní období. Podle § 85 odst. 1 zákona o obchodních korporacích mohou v zákoně vymezené osoby (mj. kvalifikovaný společník) z vážných důvodů navrhnout soudu, aby pro účely přezkumu zprávy o vztazích jmenoval znalce.
4. Podle rozhodovací praxe Nejvyššího soudu je zpráva o vztazích mezi propojenými osobami jedním z prostředků ochrany společníků a zprostředkovaně i věřitelů obchodní korporace, která je ovládanou osobou. Umožňuje společníkům, jakož i dalším osobám (např. věřitelům), zjistit, zda obchodní korporace neutrpěla v důsledku ovládaní újmu. Zákon umožňuje přezkum obsahu zprávy o vztazích nezávislým znalcem, aby společníci ovládané osoby mohli ověřit, zda je zpráva zpracovaná obchodní korporací úplná a pravdivá. Právo

navrhnout přezkum zprávy o vztazích je tedy primárně nástrojem ochrany menšinových společníků a kompenzuje jejich informační deficit (např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 20. 8. 2024 sp. zn. 27 Cdo 1429/2024 či ze dne 19. 6. 2025 sp. zn. 27 Cdo 2745/2024).

5. Navrhovatel usnesením ze dne 2. 1. 2026 č. j. 62 Nc 6003-2025-40 přerušil řízení a podle čl. 95 odst. 2 Ústavy České republiky a § 64 odst. 3 zákona o Ústavním soudu navrhl Ústavnímu soudu zrušit § 86 odst. 1 větu třetí zákona o obchodních korporacích, ve znění zákona č. 33/2020 Sb. Napadené ustanovení zakotvuje pořádkovou lhůtu pro jmenování znalce a zní (zvýrazněno):

§ 86 odst. 1

„Soud není vázán návrhem osoby znalce. Účastníky řízení jsou ovládaná osoba, navrhovatel a znalec. O návrhu na jmenování znalce rozhodne soud do 15 dnů ode dne doručení návrhu.“

6. Žalobkyně podala proti usnesení navrhovatele o přerušení řízení odvolání. Domáhala se změny rozhodnutí krajského soudu a vyhovění jejímu návrhu na jmenování znalce. Uvedla, že o jmenování znalce bylo možno rozhodnout bez nařízení jednání, pro jmenování znalce postačí porovnat obsah zprávy o vztazích s požadavky zákona. Při jmenování znalce nemá být postaveno na jisto, zda byla zpráva o vztazích vyhotovena řádně, to je úlohou znalce. Navržený znalec je připraven zprávu vypracovat a se jmenováním souhlasí. Soudní ochrana má být menšinovým společníkům poskytnuta rychle. Vrchní soud v Olomouci usnesením ze dne 3. 2. 2026 usnesení navrhovatele potvrdil, uvedl, že přerušení řízení je nutným důsledkem podání návrhu k Ústavnímu soudu a věcně se tak návrhem nemohl zabývat.

II.

Argumentace navrhovatele

7. Navrhovatel nejprve rekapituluje zákonné aspekty řízení o přezkumu zprávy o vztazích, jakožto jednoho z prostředků ochrany společníků a zprostředkovaně i věřitelů obchodní korporace, která je ovládanou osobou.

8. Navrhovatel uznává opodstatněnost požadavku zákonodárce na rychlost tohoto řízení. Přezkum zprávy o vztazích ztrácí s delším časovým odstupem význam, což je dáno tím, že se informace získané přezkumem zprávy zpravidla již nemohou stát podkladem pro uplatnění „navazujících“ práv společníků. Ani ten však nemůže legitimizovat požadavek, aby soud o návrhu na jmenování znalce pro přezkum zprávy rozhodl do 15 dnů od doručení návrhu, jak to stanoví napadené ustanovení. Dodržení tohoto zákonného požadavku by vedlo k porušení čl. 37 odst. 3 Listiny, resp. čl. 95 Ústavy, jakož i čl. 38 odst. 2 Listiny a k zásahu do práva na spravedlivý proces ve smyslu čl. 36 odst. 1 Listiny, resp. čl. 6 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod. K tomu uvádí následující důvody, které člení do dvou okruhů.

II.1. K faktické nemožnosti účastníky řízení řádně předvolat k jednání a jednání bezvadně uskutečnit

9. V řízení o návrhu na jmenování znalce pro přezkum zprávy o vztazích je potřeba provést dokazování. Aby soud mohl věcně posoudit důvodnost návrhu na zahájení řízení, a tedy i rozhodnout ve věci samé, je nejprve nutné uskutečnit závěr o skutkovém stavu. Ten nelze jednoduše přejmout z přesvědčení společníka či akcionáře o neřádném vypracování zprávy,

ale musí mít oporu v návrhu tvrzených a dokládaných skutečnostech, zakládajících důvodné pochybnosti o řádném vypracování zprávy.

10. K provedení tohoto dokazování je podle zákona o zvláštních řízeních soudních potřeba nařídit jednání. Soud musí jednání k projednání věci samé nařídit tak, že k němu předvolá všechny účastníky a všechny, jejichž přítomnost je třeba. Současně musí být předvolání účastníkům doručeno tak, aby měli dost času k přípravě, zpravidla nejméně 10 dnů přede dnem, kdy se má jednání konat. Protože jsou účastníky řízení kromě navrhovatele i ovládaná osoba a znalec, není fakticky možné účastníky řízení řádně předvolat a jednání bezvadně uskutečnit.

11. Celý přípravný proces může výrazně prodloužit i samotné doručování, ať už do vlastních rukou nebo prostřednictvím datové schránky (zde navrhovatel odkazuje na zákonnou dobu 10 dnů, po které dochází k fikci doručení).

12. Dodržení napadeného ustanovení by fakticky znamenalo ve věci nenařídit jednání. To se však přiči ústavnímu pořádku, neboť by docházelo k porušení čl. 38 odst. 2 Listiny, resp. čl. 6 odst. 1 Úmluvy, jež zaručují právo každého, aby jeho věc byla projednána veřejně, v jeho přítomnosti a aby se mohl vyjádřit ke všem prováděným důkazům.

II. 2. K faktické nemožnosti slyšet všechny účastníky řízení a rovnosti účastníků

13. Každý účastník řízení má právo se vyjádřit ke všem podáním způsobilým ovlivnit rozhodnutí soudu. Napadené ustanovení ale ve svém důsledku vede k tomu, že by účastníkům řízení musely být stanoveny velmi krátké lhůty k předložení vlastních vyjádření. Soud musí argumenty a návrhy účastníků přezkoumávat tak, aby v co největší míře vyhověl požadavku rovnosti zbraní. Nedostatek času také fakticky znemožňuje kvalifikovanou reakci – lhůta k vyjádření by musela být určena v řádu nižších jednotek dnů.

14. Velmi krátká je i tříměsíční lhůta stanovená znalci k vypracování znaleckého posudku. Pro znalce, který vystupuje v pozici plnohodnotného účastníka řízení, může být vypracování mimo jeho časové možnosti, a tak musí být i jemu přiznána možnost formulovat své procesní stanovisko (které může být navíc významné i pro posouzení věci samé).

15. Navrhovatel rovněž poukazuje na porušení požadavku rovnosti zbraní. Pro podání návrhu na zahájení řízení má kvalifikovaný společník nebo akcionář lhůtu 1 roku ode dne, kdy se dozvěděli nebo dozvědět mohli o obsahu zprávy o vztazích. V porovnání s několikadenní lhůtou k vyjádření pro zbylé účastníky řízení se ustanovení jeví jako disproporčně znevýhodňující, což se projevilo i ve věci, ze které tento návrh vzešel: lhůta 15 dnů ode dne zahájení řízení fakticky dávala vzhledem k období státních svátků prostor pouze 6 pracovních dnů, tedy minimální prostor pro reakci, oproti lhůtě přibližně 6 měsíců, kterou měla k dispozici protistrana.

16. Zákonem č. 33/2020 Sb., kterým se mění zákon o obchodních korporacích, ve znění zákona č. 458/2016 Sb., a další související zákony (dále jen „zákon č. 33/2020 Sb.“) byla sice z napadeného ustanovení vypuštěna fikce schválení navrženého znalce v případě nedodržení lhůty, to však nic nemění na úmyslu zákonodárce, aby soudy stále rozhodovaly v určené patnáctidenní lhůtě [srov. důvodovou zprávu k návrhu zákona č. 33/2020 – sněmovní tisk č. 207, Poslanecká sněmovna, 8. volební období, 2017 – 2021, s. 135].

III.

Aktivní procesní legitimace a podmínky řízení

17. Dospěje-li soud k závěru, že zákon, jehož má být při řešení věci použito, je v rozporu s ústavním pořádkem, předloží věc Ústavnímu soudu (čl. 95 odst. 2 Ústavy). Aktivní legitimace soudu podat takový návrh se odvíjí od předmětu řízení a právní kvalifikace věci. Soud může podat návrh na zrušení pouze takového zákona (nebo jeho ustanovení), který má přímo (bezprostředně) použít v probíhajícím řízení. Podmínka přímého použití je splněna, jestliže je aplikace daného zákona (nebo jeho jednotlivého ustanovení) nezbytná, nevyhnutelná, není jen hypotetická nebo daná širšími souvislostmi věci (srov. náleze ze dne 10. 12. 2025 sp. zn. Pl. ÚS 38/24, bod 15). Navrhovateli taková aktivní procesní legitimace k podání návrhu na zrušení napadeného ustanovení svědčí. Použitím napadeného ustanovení (dodržením lhůty 15 dní) by dle navrhovatele v řízení nastal následek, který navrhovatel shledává neústavním, tj. omezení procesních práv účastníků řízení.

18. Ústavní soud je k projednání návrhu na zrušení napadeného ustanovení příslušný. Návrh splňuje všechny zákonem stanovené formální náležitosti.

19. Pro úplnost Ústavní soud uvádí, že odvolání podané žalobkyní proti usnesení navrhovatele o přerušení řízení, nemohlo jakkoli omezit ústavně založené oprávnění navrhovatele podat návrh na zrušení zákona (čl. 95 odst. 2 Ústavy). Obligatorní přerušení řízení podle § 109 odst. 1 písm. c) o. s. ř. je důsledkem podání takového návrhu, resp. důsledkem vnitřního přesvědčení soudce, že jím aplikovaná právní úprava není v souladu s ústavním pořádkem. Podání odvolání proti usnesení soudu prvního stupně o přerušení řízení tak není způsobilé aktivní legitimaci soudu založenou přímo čl. 95 odst. 2 Ústavy omezit. Odvolací soud nemůže úvahu soudu prvního stupně vedoucí k podání návrhu k Ústavnímu soudu věcně přezkoumávat.

IV.

Vyjádření účastníků a vedlejšího účastníka řízení

20. Ústavní soud zaslal návrh na zahájení řízení Poslanecké sněmovně, Senátu, vládě a kanceláři veřejného ochránce práv a ochránce práv dětí.

21. Obě komory Parlamentu ve vyjádření popsaly průběh legislativního procesu týkajícího se jak zákona o obchodních korporacích, tak i zákona č. 33/2020 Sb. novelizujícího napadené ustanovení. Shruly, že jednaly při přijímání obou zákonů v mezích Ústavou stanovené kompetence a ústavně předepsaným způsobem.

22. Vláda přijala dne 16. 2. 2026 usnesení č. 105, kterým se rozhodla do řízení jako vedlejší účastnice nevstoupit.

23. Veřejný ochránce práv Ústavnímu soudu sdělil, že využije svého práva do řízení jako vedlejší účastník vstoupit. S argumentací navrhovatele se ztotožnil. Doplnil, že v případě, kdy by nebyl navržen konkrétní znalec nebo by navržený znalec nebyl shledán vhodným, musel by být vybrán znalec jiný. To řízení prodlužuje a činí nemožným lhůtu 15 dnů dodržet. Připomněl, že při výběru znalce se soud řídí § 25 odst. 1 zákona o znalcích, který vyžaduje ustanovení znalce z příslušného soudního obvodu, nebrání-li tomu okolnosti. V případě, kdy v soudním obvodu vhodný znalec chybí nebo oslovený znalec vyhotovení posudku odmítne, se doba potřebná k ustanovení znalce výrazně prodlužuje. Dále poukázal na řadu požadavků

plynoucích ze zákona o znalcích souvisejících s ustanovením znalce, které kladou důraz na pečlivou přípravu soudce a předběžné projednání podmínek pro znalce (např. projednání zadání znaleckého posudku či lhůty pro zpracování, seznámení znalce s účastníky řízení, ověření, že zadání nepřekračuje znalecké oprávnění znalce). Tyto požadavky nelze vnímat jako pouhé formality – jejich smyslem je zabránit vzniku komplikací v soudním řízení v podobě např. nekvalitního znaleckého posudku nebo nutnosti změny znalce z důvodu podjatosti. Patnáctidenní lhůta vede k formalizovanému a uspěchanému výběru znalce.

24. V replice k zaslaným vyjádřením navrhovatel uvedl, že správnost legislativního procesu vedoucího k přijetí zákona o obchodních korporacích ani zákona č. 33/2020 Sb. nezpochybňuje a s doplňujícími argumenty veřejného ochránce práv se ztotožňuje. Na svém návrhu trvá.

V.

Upuštění od ústního jednání

25. Ústavní soud dospěl k závěru, že od ústního jednání nelze očekávat další objasnění věci, a proto v souladu s § 44 zákona o Ústavním soudu rozhodl ve věci bez jeho nařízení.

VI.

Ústavní konformita zákonodárného procesu

26. Z vyjádření obou komor Parlamentu i veřejně přístupných dokumentů vztahujících se k legislativnímu procesu Ústavní soud zjistil, že návrh zákona o obchodních korporacích byl předložen vládou Poslanecké sněmovně dne 25. 5. 2011 a rozeslán poslancům jako sněmovní tisk č. 363. Dne 16. 12. 2011 byl přijat. Ze 155 přihlášených poslankyň a poslanců 82 hlasovalo pro a 37 proti. Návrh zákona byl postoupen Senátu, který jej ve znění postoupeném Poslaneckou sněmovnou schválil dne 25. 1. 2012. Prezident zákon podepsal dne 20. 2. 2012.

27. Návrh novelizujícího zákona č. 33/2020 Sb. byl předložen vládou Poslanecké sněmovně dne 13. 6. 2018 a rozeslán poslancům jako sněmovní tisk č. 207. Návrh zákona byl 8. 11. 2019 přijat. Ze 152 přihlášených poslankyň a poslanců 106 hlasovalo pro a 1 proti. Novelizace § 86 odst. 1 z. o. k. byla schválena ve znění navrženém vládou. Návrh zákona byl postoupen Senátu, který jej dne 11. 12. 2019 vrátil s pozměňovacími návrhy (žádný z nich se netýkal napadeného ustanovení). Poslanecká sněmovna dne 21. 1. 2020 projednala návrh v podobě vrácené Senátem a přijala usnesení, v němž vyslovila souhlas s návrhem zákona ve znění schváleném Senátem. Ze 166 přihlášených poslankyň a poslanců 152 hlasovalo pro a žádný proti. Prezident zákon podepsal dne 29. 1. 2020.

28. Ústavní soud uzavírá, že napadené ustanovení bylo přijato v mezích Ústavou stanovené kompetence a ústavně předepsaným způsobem. Navrhovatel ostatně ústavnost legislativního procesu vedoucího k přijetí napadeného ustanovení nezpochybňuje a ani v řízení před Ústavním soudem nevystaly o ústavnosti přijetí napadeného ustanovení žádné pochybnosti.

VII.

Věcný přezkum ústavnosti napadeného ustanovení zákona

29. K pojmu lhůty Ústavní soud již v nálezu ze dne 17. 12. 1997 sp. zn. Pl. ÚS 33/97 v obecné rovině konstatoval, že smyslem právního institutu lhůty je snížení entropie (neurčitosti) při uplatňování práv, resp. pravomocí, časové omezení stavu nejistoty v právních vztazích a urychlení procesu rozhodování s cílem reálného dosažení zamýšlených

cílů. V nálezu ze dne 6. 6. 2001 sp. zn. Pl. ÚS 46/2000 Ústavní soud uvedl, že lhůta sama o sobě nemůže být neústavní, může se však takto jevit s ohledem na konkrétní okolnosti. V dalších nálezech (ze dne 13. 12. 2005 sp. zn. Pl. ÚS 6/05, ze dne 1. 12. 2009 sp. zn. Pl. ÚS 17/09 či ze dne 8. 7. 2010 sp. zn. Pl. ÚS 15/09) pak rozvedl, že lhůta *prima facie* bez dalšího nemůže vykazovat znaky neústavnosti s tím, že neústavnost lhůty může být konstatována teprve v dialogu s konkrétními okolnostmi posuzované věci a jde tak o posouzení kontextuální.

30. Za konkrétní okolnosti, resp. konkrétní hlediska kontextuálního posouzení ústavnosti lhůty Ústavní soud v dosavadní judikatuře označil: 1. nepřiměřenost (disproporcionálnost) lhůty při časově omezené možnosti uplatnění ústavně garantovaného práva (nároku), případně vymezeném časovém úseku omezení subjektivního práva (např. nálezy ze dne 9. 7. 2003 sp. zn. Pl. ÚS 5/03), 2. svévoli zákonodárce při stanovení lhůty, tj. jejím zakotvení anebo zrušení (např. nálezy ze dne 9. 3. 2004 sp. zn. Pl. ÚS 2/02) či 3. založení nerovnosti různých skupin subjektů v souvislosti s konkrétní lhůtou (např. nálezy ze dne 12. 7. 1994 sp. zn. Pl. ÚS 3/94 a ze dne 3. 6. 1998 sp. zn. Pl. ÚS 24/97).

31. Při posouzení patnáctidenní lhůty, v níž má obecný soud rozhodnout o návrhu na jmenování znalce pro účely přezkumu zprávy o vztazích, vyšel Ústavní soud ze základního východiska: Při hodnocení ústavnosti lhůt je zásadní rozdíl mezi lhůtami určenými jednotlivcům pro uplatnění jejich práv, na straně jedné, a lhůtami, kterými stát limituje sám sebe při své vrchnostenské činnosti (typicky pořádkové lhůty ve správním řízení či v soudním řízení), na straně druhé. Nyní posuzovaná lhůta je lhůtou pořádkovou a je určena soudu pro jeho rozhodnutí. Uplynutí lhůty není spojeno se zánikem procesních či hmotných subjektivních práv účastníků řízení.

32. Ústavnost pořádkové lhůty posuzoval Ústavní soud v nálezu ze dne 21. 4. 2009 sp. zn. Pl. ÚS 42/08, v němž zamítl návrh na zrušení § 93 odst. 2 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon). Napadené ustanovení zakotvovalo dvouměsíční pořádkovou lhůtu pro rozhodnutí odvolacího soudu v insolvenčním řízení. Ústavní soud vyšel z toho, že pokud by šlo o lhůtu propadnou, tj. kdyby právo zanikalo, případně kdyby s uplynutím lhůty byly spojovány jiné zásadní právní následky (např. fikce či domněnka), bylo by nutné takovou lhůtu považovat za neústavní, tj. v rozporu s principem spravedlivého procesu. Dodal, že zavádění pořádkových lhůt pro rozhodnutí soudu nemůže být na škodu pravdivému zjištění skutečností. Uzavřel, že napadená lhůta se týká rozhodnutí o odvolání proti nařízení předběžného opatření, proti rozhodnutí o úpadku a proti rozhodnutí o způsobu řešení úpadku, tj. jde o počáteční vyřešení situace dlužníka, kdy je nezbytné zamezit jakýmkoli průtahům, a vzhledem k tomu, že jde o lhůtu pořádkovou, není její vymezení v rozporu s právem na spravedlivý proces (bod 24). Shrnuto, Ústavní soud v posuzované věci připustil, že v určitých fázích řízení je legitimní zavádět pořádkové lhůty při potřebě zamezit průtahům a rozhodnutí urychlit, zároveň neshledal neústavnost lhůty právě pro její povahu lhůty pořádkové.

33. Ze shora naznačených případů neústavnosti lhůty tak v případě pořádkových lhůt nepřipadá v úvahu důvod neústavnosti založený na nepřiměřenosti lhůty, která sama o sobě omezuje možnost jednotlivce uplatnit ústavně garantované právo či omezující výkon jeho subjektivního práva. Jinak řečeno, marné uplynutí pořádkové lhůty nepředstavuje zásah do ústavních práv účastníků řízení, právě proto, že se na jejich postavení nic nemění. Pro srovnání, při marném uplynutí propadlé lhůty právo zaniká. Uplynutí lhůty se tak může dotýkat např. práva na přístup k soudu, vlastnického práva a dalších ústavně zaručených práv.

Jakkoli může pořádková lhůta napomáhat realizaci ústavního práva na projednání věci bez zbytečných průtahů, samo její překročení do tohoto práva ještě nezasahuje. Případné průtahy v řízení je totiž nutno posuzovat autonomně a nejsou automaticky spojeny s uplynutím podústavních pořádkových lhůt, byť jejich bezdůvodné porušování již může být indikátorem průtahů v řízení.

34. Napadená lhůta taktéž nevytváří nerovnost mezi různými skupinami subjektů už jen proto, že s jejím uplynutím nejsou spojeny důsledky týkající se práv či povinností účastníků řízení. Její uplynutí nemůže zhoršovat právní postavení některého z účastníků řízení, a tudíž jakékoli odlišné zacházení, natožpak zacházení nerovné, nemůže být důsledkem samotného uplynutí lhůty.

35. Zbývá posoudit, zda nemůže být napadená lhůta neústavní z pohledu možné svévole zákonodárce při stanovení lhůty. Obecně nelze vyloučit, že extrémně krátká lhůta, či extrémně dlouhá lhůta, byť pořádková, nebude vůbec způsobila jakkoli přispět k dosažení sledovaného cíle. Bude tak považována za svévolnou a v důsledku neústavní. Jinak řečeno, pořádková lhůta v řádu let nepovede k cíli urychlit rozhodování, pořádková lhůta v řádu minut bude *prima facie* absurdní a nesplnitelná. O takto extrémní případy však v posuzované věci nejde.

36. Argument navrhovatele, že v některých případech nebude možné lhůtu objektivně dodržet, ještě nevede k závěru o neústavnosti lhůty. Právě proto, že s jejím uplynutím nejsou spojeny žádné důsledky pro účastníky řízení.

37. Zájem na rychlém jmenování znalce pro účely vyjasnění, zda je zpráva o vztazích zpracovaná obchodní korporací úplná a pravdivá, vedl zákonodárce k zakotvení napadené lhůty. I sám navrhovatel akceptuje zájem na rychlém rozhodnutí o jmenování znalce. Není tak svévolná úvaha zákonodárce, že právě v tomto řízení je jmenování znalce svázáno pořádkovou lhůtou. Zároveň nejde o shora naznačený extrémní případ určení délky lhůty.

38. Jakkoli navrhovatel spojuje tvrzenou neústavnost pořádkové lhůty s možnými zásahy do ústavně zaručených práv účastníků řízení (právo na veřejné projednání v přítomnosti účastníků, kontradiktornost, právo se vyjádřit ke všem prováděným důkazům), je nutno uvést, že případné tvrzené zásahy nenastupují automaticky uplynutím samotné pořádkové lhůty, ale byly by až důsledkem případného postupu soudu. Soud však nemůže v zájmu dodržení zákonné (podústavní) pořádkové lhůty porušovat ústavní práva účastníků řízení.

39. Pořádková lhůta představuje důležitý institut pro zvýšení efektivity soudního řízení. Strukturuje časový rámec řízení (či jeho fáze), čímž přispívá k motivaci subjektů řízení jednat rychle a plynule, a zamezit tak zbytečným průtahům. Ocitne-li se v kolizi ústavní procesní právo účastníka řízení s požadavkem na dodržení podústavní pořádkové lhůty určené pro rozhodnutí soudu, musí dát soud vždy přednost ochraně ústavních práv účastníků řízení i za cenu nedodržení pořádkové lhůty. Jak uvedl Ústavní soud např. v nálezu ze dne 12. 11. 2025 sp. zn. IV. ÚS 1491/25, ačkoli o stížnosti proti usnesení o zajištění věci má soud podle § 146a odst. 1 a 2 trestního řádu rozhodnout zpravidla do 5 dnů po uplynutí lhůty k podání stížnosti, je lhůta pouze pořádková, a proto není nepřekročitelná (podobně srov. náleze ze dne 23. 5. 2007 sp. zn. III. ÚS 655/06). Ústavní soud v odkazovaném nálezu vyšel mj. z toho, že ústavní procesní právo účastníků řízení (zde kontradiktornost řízení) musí mít přednost před dodržením pořádkové lhůty. Podobně v nálezu ze dne 2. 4. 2019 sp. zn. I. ÚS 4178/18 Ústavní soud nepřisvědčil námitkám navrhovatele, že překročení pořádkové lhůty při

přezkumu voleb představuje vadu řízení. Krajský soud zdůvodnil překročení pořádkové lhůty zájmem na řádném a úplném zjištění skutkového stavu věci a jeho případných dopadů na výsledek komunálních voleb. Ústavní soud uzavřel, že dvacetidenní lhůta pro rozhodnutí soudu podle § 90 odst. 3 s. ř. s. je lhůtou pořádkovou a zákon s jejím nedodržením nespojuje žádný procesní následek. K vadám řízení tak nedošlo.

40. Předchozí právní úprava, která uvedenou lhůtu spojovala s fikcí ustanovení znalce, byla zákonem č. 33/2020 Sb. změněna, tudíž marné uplynutí pořádkové lhůty nemá právní následek a nijak se práv účastníků řízení nedotkne. Soud zároveň již není nucen krátit práva účastníků řízení proto, aby předešel nastoupení účinku zákonné fikce. Účelem současné právní úpravy je tak požadavek na rychlé a přednostní rozhodování při učení znalce, zároveň však bez jakéhokoli právního následku v případě, bude-li lhůta překročena.

41. Ústavní nárok na rozhodnutí v patnáctidenní lhůtě účastníci řízení nemají, neboť jde pouze o lhůtu zákonnou, kterou může zákonodárce kdykoli zrušit či změnit. Při porovnání s ústavními právy účastníků řízení tak nejde o kolizi hodnot stojících na stejné úrovni. Jinak řečeno, existence pořádkové lhůty nemůže ospravedlnit případné zásahy do ústavních procesních práv účastníků řízení soudem.

42. K překročení pořádkové lhůty navíc nemusí dojít vždy v každém řízení, neboť v mnoha případech budou tvrzené pochybnosti o zprávě o vztazích zjevné již z návrhu účastníka řízení (kvalifikovaného společníka), ustanovení znalce nebude mezi stranami sporné a znalec bude s ustanovením souhlasit. Těžiště soudního přezkumu zprávy o vztazích spočívá v projednání věci poté, co je zpráva o vztazích znalecky přezkoumána. Dílčí lhůty určené soudem účastníkům řízení před určením znalce (např. pro možná vyjádření či repliky) by měl soud stanovit tak, aby pořádkovou lhůtu určení znalce dodržel. Není-li to možné z důvodu nezbytné ochrany práv účastníků řízení, není překročení pořádkové lhůty vadou řízení.

VIII. Závěr

43. Ústavní soud tak shrnuje, že napadená lhůta není svévolná, ale sleduje legitimní cíl urychlení jmenování znalce při přezkumu zprávy o vztazích. Její délka není prima facie excesivní. Jde o lhůtu pořádkovou a její uplynutí tak není spojeno se zásahy do ústavních práv účastníků řízení. Obecný soud musí dát vždy přednost ochraně ústavních práv účastníků řízení i za cenu případného překročení zákonné pořádkové lhůty pro rozhodnutí.

44. Ústavní soud tak uzavírá, že § 86 odst. 1 věty třetí zákona č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích), ve znění zákona č. 33/2020 Sb. neshledal neústavním. Návrh na jeho zrušení proto zamítl jako nedůvodný podle § 70 odst. 2 zákona o Ústavním soudu.

Poučení: Proti rozhodnutí Ústavního soudu se nelze odvolat.

V Brně dne 14. října 2026

Josef Baxa
předseda Ústavního soudu